

Jeremia 11

1 Het woord dat van de HEERE gekomen is tot Jeremia:

2 Luister naar de woorden van dit verbond en spreek tot de mannen van Juda en tot de inwoners van Jeruzalem,

3 en zeg tegen hen: Zo zegt de HEERE, de God van Israël: Vervloekt is de man die niet luistert naar de woorden van dit verbond,

4 dat Ik uw vaders geboden heb op de dag dat Ik hen geleid heb uit het land Egypte, uit de ijzeroven: Luister naar Mijn stem en doe deze woorden, overeenkomstig alles wat Ik u gebied. Dan zult u Mij tot een volk zijn en zal Ik u tot een God zijn,

5 opdat Ik de eed gestand doe die Ik uw vaders gezworen heb om hun een land te geven dat overvloedig van melk en honing, zoals het heden ten dage is. Toen antwoordde ik en zei: Amen, HEERE.

6 Toen zei de HEERE tegen mij: Predik al deze woorden in de steden van Juda en op de straten van Jeruzalem: Luister naar de woorden van dit verbond en doe ze.

7 Want Ik heb uw vaders ernstig gewaarschuwd vanaf de dag dat Ik hen uit het land Egypte leidde tot op deze dag, vroeg en laat: Luister naar Mijn stem!

8 Zij hebben echter niet geluisterd en zij hebben hun oor niet geneigd, maar ze gingen door, ieder overeenkomstig zijn verharde, boosaardige hart. Daarom bracht Ik over hen al de woorden van dit verbond dat Ik geboden heb te doen, maar die zij niet gedaan hebben.

9 Daarop zei de HEERE tegen mij: Er is een samenzwering ontdekt onder de mannen van Juda en de inwoners van Jeruzalem.

10 Zij zijn teruggekeerd tot de ongerechtigheden van hun voorvaders, die geweigerd hebben naar Mijn woorden te luisteren. Wat hen betreft, zij zijn andere goden achternagegaan om die te dienen. Het huis van Israël en het huis van Juda hebben Mijn verbond verbroken, dat Ik met hun vaders gesloten had.

11 Daarom, zo zegt de HEERE: Zie, Ik ga over hen onheil brengen waaraan zij niet kunnen ontkomen. Als zij dan tot Mij roepen, zal Ik niet naar hen luisteren.

12 Dan zullen de steden van Juda en de inwoners van Jeruzalem gaan roepen tot de goden aan wie zij reukoffers gebracht hebben, maar die zullen hen zeker niet kunnen verlossen in de tijd van hun onheil.

13 Immers, het aantal van uw goden is even groot als uw steden geworden, Juda, en u hebt evenveel altaren gemaakt voor die schande als het aantal straten van Jeruzalem, altaren om reukoffers te brengen aan de Baäl.

14 En u, bid niet voor dit volk, en hef voor hen geen geroep of gebed aan, want Ik zal niet luisteren op het moment dat zij over hun onheil tot Mij roepen.

15 Wat heeft Mijn beminde in Mijn huis te doen, terwijl zij de schanddaad met velen doet, en het offervlees van het heiligdom van u zal wijken? Ja, wanneer u kwaad doet, dan springt u op van vreugde.

16 Een bladrijke olijfboom, met welgevormde vruchten, had de HEERE u als naam gegeven. Maar nu heeft Hij onder het geluid van een groot gedruis een vuur onder hem aangestoken, zodat zijn takken gebroken zijn.

17 Want de HEERE van de legermachten, Die u heeft geplant, heeft een kwaad over u uitgesproken – vanwege het kwaad dat het huis van Israël en het huis van Juda met elkaar bedreven hebben, door Mij tot toorn te verwekken door reukoffers te brengen aan de Baäl.

18 De HEERE heeft het mij doen weten en toen wist ik het, toen U mij hun daden hebt doen zien.

19 Ik was als een argeloos lam dat ter slachting wordt geleid, want ik wist niet dat zij tegen mij plannen bedachten, door te zeggen: Laten wij de boom met zijn vrucht te gronde richten, laten wij hem uit het land der levenden afhakken, zodat er aan zijn naam niet meer gedacht wordt.

20 Maar, HEERE van de legermachten, rechtvaardige Rechter, U Die de nieren en het hart beproeft, laat mij Uw wraak aan hen zien, want aan U heb ik mijn rechtszaak bekendgemaakt.

21 Daarom, zo zegt de HEERE over de mannen van Anathoth die u naar het leven staan en zeggen: Profeteer niet in de Naam van de HEERE, opdat u niet door onze hand sterft.

22 Daarom, zo zegt de HEERE van de legermachten: Zie, Ik ga hen straffen: de jongemannen zullen sterven door het zwaard en hun zonen en hun dochters zullen sterven van de honger.

23 Er zal geen overblijfsel van hen zijn, want Ik zal onheil brengen over de mannen van Anathoth in het jaar van de vergelding aan hen.

Dit verbond

Het boek dat in de offerkist gevonden werd is het boek Deuteronomium. In de tempel stond een offerkist waarin geld werd bijeengebracht voor de restauratie van de tempel. Toen die kist werd geopend om de opbrengst te bekijken en te tellen, trof de hogepriester een boek aan dat hij vervolgens liet lezen aan koning Josia. Dit boek wordt ook wel *wetboek* of *boekrol* (2 Koningen 22:11) of *verbondsboek* (2 Koningen 23:2) genoemd. Uit Jeremia 11 kun je goed opmaken dat dit wel het boek Deuteronomium moet zijn. In Jeremia 11 wordt namelijk net als in Deuteronomium 27 en 28 een link gelegd met *'de vloek'* die mensen over zich heen halen als ze de geboden van dit boek niet opvolgen. Hoewel ook *de belofte* en *de zegen* niet ontbreken in Jeremia 11, wordt er totaal niet naar God geluisterd. Het tegenovergestelde is het geval. Men heeft *een samenzwering* tegen de HEERE gezworen. Er zijn nog meer overeenkomsten met het boek Deuteronomium. Zoals de term *'ijzeroven'* voor Egypte in Jeremia 11:3,4 *en zeg tegen hen: Zo zegt de HEERE, de God van Israël: Vervloekt is de man die niet luistert naar de woorden van dit verbond, dat Ik uw vaders geboden heb op de dag dat Ik hen geleid heb uit het land Egypte, uit de ijzeroven: Luister naar Mijn stem en doe deze woorden, overeenkomstig alles wat Ik u gebied. Dan zult u Mij tot een volk zijn en zal Ik u tot een God zijn.* Diezelfde woorden kom je ook tegen in Deuteronomium 4:20. De term *'een land dat overvloeit van melk en honing'*, komt ook op verschillende plaatsen in het boek Deuteronomium (11:9, 26:15, 31:20) voor. Jeremia 11:5 *opdat Ik de eed gestand doe die Ik uw vaders gezworen heb om hun een land te geven dat overvloeit van melk en honing, zoals het heden ten dage is. Toen antwoordde ik en zei: Amen, HEERE.* Tenslotte klinkt het woordje *'amen'* – uit Jeremia's mond in Jeremia 11:5 – ook in Deuteronomium 17:15.

Het boek Deuteronomium werd aangetroffen in de offerkist van de tempel.

Amen, zo is het.

Er is nog iets wat aan het boek Deuteronomium doet denken. Let maar eens op de acties van koning Josia nadat het boek aan hem voorgelezen is. Het boek Deuteronomium heeft namelijk het karakter van *een toespraak*. Een heel lange toespraak. U moet het zich zo voorstellen dat Mozes een toespraak hield vlak voordat Israël het beloofde land binnentrok. Deuteronomium 1:1 *Dit zijn de woorden die Mozes tot heel Israël gesproken heeft, aan deze zijde van de Jordaan (..)*. Mozes herinnert het volk in Deuteronomium aan *de uittocht* en *de verbondssluiting* bij de berg Sinai. De tien geboden passeren de revue en worden breder uitgewerkt in hun betekenis voor de samenleving van Israël met God en met elkaar. Aan het einde van de toespraak wordt *de zegen en de vloek* uitgesproken. *De zegen* zal Gods antwoord zijn op gehoorzaamheid aan Zijn verbond. *De vloek* zal die mensen treffen die niet naar God luisteren. Het volk antwoordde daarop met een gezamenlijk hardop uitgesproken *amen*. Deuteronomium 27:26 *Vervloekt is wie de woorden van deze wet niet uitvoert door ze te houden! En heel het volk moet zeggen: Amen*. In feite heeft het verbond altijd de tweezijdigheid gehad van Gods beloften en eisen en Israëls hardop uitgesproken belofte. *En zij zeiden: Alles wat de HEERE gesproken heeft, zullen wij doen en Hem gehoorzamen*, zei het volk eensgezind tegen Mozes in Exodus 24:7. Het verbond is zo nu en dan in de geschiedenis van Israël vernieuwd. Bijvoorbeeld door Jozua toen de verovering van het beloofde land achter de rug was. Jozua 24. Daar sprak Jozua de beroemd geworden woorden: *Ik en mijn huis zullen de HEERE dienen* en de mensen vielen hem daarin bij. Letterlijk zegt Jozua in Jozua 24:15 *Maar wat mij en mijn huis betreft, wij zullen de HEERE dienen!*

Amen (Hebreeuws)**Verbandsvernieuwing: woord en sacrament**

Een soort van *verbandsvernieuwing* vond ook plaats toen koning Josia bekend werd met de inhoud van *het verbondsboek*. Hij las het boek voor in aanwezigheid van de inwoners van Juda en Jeruzalem en beloofde plechtig alles te zullen doen wat God in dit boek van Zijn volk vroeg en het volk ging met de koning mee. 2 Kronieken 34: 30-32 *De koning ging naar het huis van de HEERE, en iedere man uit Juda en de inwoners van Jeruzalem, de priesters, de Levieten, heel het volk, van de grootste tot de kleinste. En hij las ten aanhoren van hen al de woorden van het boek van het verbond dat in het huis van de HEERE gevonden was. De koning ging op zijn plaats staan en sloot een verbond voor het aangezicht van de HEERE, om de HEERE te volgen, en Zijn geboden, Zijn getuigenissen en Zijn verordeningen met heel zijn hart en met heel zijn ziel in acht te nemen, door de woorden van dit verbond die in deze boekrol beschreven zijn, te volbrengen. En hij liet allen die in Jeruzalem en in Benjamin gevonden werden, stelling nemen; en de inwoners van Jeruzalem deden overeenkomstig het verbond van God, de God van hun vaders*. Daarna vierde de koning met de inwoners van Juda

en Jeruzalem *de Pascha*. Niet alleen *Gods Woord*, maar – wij zouden zeggen – ook *het sacrament* was lange tijd buiten beeld gebleven. Nu *het verbondsboek* de kennis van God weer had versterkt, openden de harten zich niet alleen om te luisteren naar Gods Woorden, maar oefende men ook de gemeenschap met de HEERE en met elkaar in de viering van het Pascha. De Paschaviering was een feest waarin men de uittocht uit Egypte herdacht. In het bijzonder de gebeurtenis die er direct aan voorafging: Het bloed van het lam dat gestreken werd aan de zijkant en bovenkant van de deurpost van de buitendeur zodat de engel van het verderf voorbijging. Het Hebreeuwse woord *Peser* betekent letterlijk *voorbijgaan*. De engel van het verderf trok namelijk bij de tiende plaag door heel Egypte en doodde de oudste zonen van ieder gezin. Hij spaarde de gezinnen van Israël die ook in Egypte woonden. Tenminste als ze het bloed van het lam hadden aangebracht aan de deurpost. *Het Paschafeest* duurde in totaal een week. Het wordt ook wel *het feest van de ongezuurde broden* genoemd, omdat het volk Israël in deze week ongegist brood eet als verwijzing naar de haast waarmee het vertrek uit Egypte gepaard ging. Men had geen tijd om het meel te laten rijzen. Zo snel ging het allemaal. 2 Kronieken 35:16-19 vertelt over de voorlezing van de wet en de viering van het Pascha. *Zo werd heel de dienst van de HEERE op die dag geregeld om het Pascha te houden en om brandoffers op het altaar van de HEERE te brengen, overeenkomstig het gebod van koning Josia. De Israëlieten die zich daar bevonden, hielden het Pascha op dezelfde tijd, en het Feest van de ongezuurde broden, zeven dagen lang. Een Pascha zoals dit was in Israël niet meer gehouden, vanaf de tijd van de profeet Samuel. En geen van Israëls koningen heeft het Pascha gehouden, zoals Josia nu hield met de priesters en de Levieten, en heel Juda en Israël dat daar aangetroffen werd, en de inwoners van Jeruzalem. Dit Pascha werd in het achttiende jaar van het koningschap van Josia gehouden.*

***Als het Woord van God beter tot zijn recht komt,
krijgt het sacrament een nieuw elan.***

Laat uw Ja Ja zijn en uw Nee Nee.

De HEERE hecht er aan te laten merken dat Hij en het volk *een Verbond* hadden. *Het Sinai-verbond* dat God en zijn volk met een plechtig ja-woord hadden bekrachtigd. Het zijn de beloftes en bedreigingen en het plechtige *amen* waarmee het Verbond werd bezegeld, wat de HEERE het volk in herinnering brengt. De belofte staat nog steeds, mocht Israël zich bekeren en in het vervolg de richting van God aanhouden. Jeremia 11:4,5 *dat Ik uw vaders geboden heb op de dag dat Ik hen geleid heb uit het land Egypte, uit de ijzeroven: Luister naar Mijn stem en doe deze woorden, overeenkomstig alles wat Ik u gebied. Dan zult u Mij tot een volk zijn en zal Ik u tot een God zijn, opdat Ik de eed gestand doe die Ik uw vaders gezworen heb om hun een land te geven dat overvloed*

van melk en honing, zoals het heden ten dage is. Toen antwoordde ik en zei: Amen, HEERE. Niet voor niets had de HEERE de koning en zijn volk het oude verbondsboek laten vinden in de offerkist. Het verbondsboek waarin de beloften en bedreigingen beschreven stonden met de instemming en de handtekening van het volk erbij. Wij zullen ons er meer en meer van bewust worden dat God de God is van Zijn Woord. God zegt wat Hij doet en doet wat Hij zegt. God houdt Zijn Woord. Jeremia 11:6-8 *Toen zei de HEERE tegen mij: Predik al deze woorden in de steden van Juda en op de straten van Jeruzalem: Luister naar de woorden van dit verbond en doe ze. Want ik heb uw vaders ernstig gewaarschuwd vanaf de dag dat ik hen uit het land Egypte leidde tot op deze dag, vroeg en laat: Luister naar Mijn stem! Zij hebben echter niet geluisterd en zij hebben hun oor niet geneigd, maar ze gingen door, ieder overeenkomstig zijn verharde, boosaardige hart. Daarom bracht ik over hen al de woorden van dit verbond dat ik geboden heb te doen, maar die zij niet gedaan hebben.* God houdt Zijn Woord. Dat kan lang niet altijd van de mensen gezegd worden. Israël en Juda bijvoorbeeld houden zich niet aan hun woord waarmee ze het Verbond beaamden.

Ik beloofde hun een land te geven dat overvloedig van melk en honing.

Gaat het ons beter af?

Als je let op de beloften die God aan ons doet en de keren dat wij dit beamen, valt het op dat kerkmensen zich ook lang niet altijd houden aan hun woord. Veel kerkmensen hebben hun ja-woord gegeven bij de heilige Doop en toen ze Belijdenis deden en bij het Huwelijk. En toch. Wanneer gelovige mensen gaan scheiden is het buitengewoon moeilijk – zo niet onmogelijk – als kerk een gesprek met hen te hebben. De goeden niet te na gesproken, maar vaak zit de deur (van een van beiden) gewoon dicht. Men heeft geen behoefte aan gesprek. En dat terwijl men bij de Openbare Geloofsbelijdenis aangaf aangesproken te willen worden op leer en leven, mocht men zich komen te misgaan. Is ieder huwelijk te redden? Vaak hebben de dingen hun beslag al gekregen op het moment dat de omgeving er lucht van krijgt. Of men zijn ja-woord – van liefde en trouw – houdt blijft overigens de verantwoordelijkheid van de gehuwden. Ook het huwelijk zelf is er een voorbeeld van. Hoe vaak zien we niet dat juist de beloften die men heeft gedaan bij Belijdenis en Huwelijk en Doop worden gebroken. Men is niet trouw tot de dood en men staat niet open voor gesprek. Men gaat niet meer naar de kerk. Men gelooft niet meer. Het is niet goed wanneer onze beloften zo makkelijk gebroken worden. God doet dat niet. Gelukkig maar, want anders zouden woorden als *waarheid* en *oprechtheid* en *rechtvaardigheid* en *trouw* niet veel meer voorstellen. God houdt door deze wijze van doen van Zijn kant vast aan het Verbond en de belofte. God bevestigt de begrippen die de drager zijn van langdurende verbintenissen: liefde en trouw (emet en chesed) waardoor samenleven met God en met mensen mogelijk is. Wij kunnen van God op aan. Ten goede en ten kwade. Als wij ons niet aan onze beloften (aan God en elkaar) houden zullen we de gevolgen daarvan ondervinden in dit leven en het leven dat komt. Het is van grote waarde dat er in ieder geval één is – God – die Zijn Woord houdt en daarmee de mogelijkheid van blijvende verbintenissen in recht en waarheid open houdt. Het gemak waarmee mensen hun ja-woord geven aan God en de medemens – maar dat vervolgens ook weer breken – lijkt geen rekening te houden met de ernst waarmee God Zijn Woord geeft. De mensen die van hun kant het Verbond en de belofte bewaren en aanspreekbaar zijn op hun gedrag en geloof, zullen God zien.

Wij zijn het misschien vergeten, maar God onthoudt ons JA heel goed.

Van Josia naar Jojakim oftewel van de regen in de drup

De meeste commentaren gaan er vanuit dat we met Jeremia 11 zijn aangeland in de periode van Jojakim, de opvolger van koning Josia. Het ziet er namelijk helemaal niet goed uit in Jeremia 11. Alles wat Josia tot stand had gebracht, lijkt verloren. Feitelijk keerde de opvolger van Josia terug tot de situatie die Josia aantrof in het begin van zijn koningschap: een stad met de straat vol met afgoden en altaartjes. Men viel weer helemaal terug in het oude patroon, zo lijkt het wel. Zonder dat we daar nu veel begrip voor op zouden kunnen brengen, moeten we elkaar toegeven dat het zo wel vaak gaat. Noem het een verslaving. Het volk lijkt wel verslaafd aan de afgodendienst. Wil men zich indekken? Ziet men het als een soort verzekering tegen onheil? Hoe dan ook, feit is dat als iemand probeert de afgodendienst uit te roeien – en het lukt niet – men daarna nog veel sterker aan de afgoden overgeleverd lijkt. Er is inderdaad een zeker risico om te stoppen met verkeerde gewoonten. Wanneer men het niet volhoudt, worden het er vaak meer. De Reformatie onder koning Josia heeft een grote impact gehad onder het volk. Hij heeft werkelijk zeer rigoureus een einde gemaakt aan alle vormen van afgodendienst, zodat die helemaal uit het straatbeeld verdween. Niet alleen in Juda en Jeruzalem, maar ook in Samaria en Bethel. Dus ook in het gebied van het vroegere Noordrijk, Israël. Het moet er zelfs een tijdje naar hebben uitgezien dat koning Josia koning was van groot Israël, waarbij de oude grenzen onder David en Salomo weer de landsgrenzen werden. Koning Josia en het volk van Juda en Israël ervoeren de zegen van de Reformatie.

Koning Josia

De plotselinge dood van koning Josia

Totdat koning Josia een onfortuinlijke dood tegemoet liep. Dat gebeurde toen hij koning Necho van Egypte – die met een groot leger op weg was naar Assur – wilde tegenhouden bij Megiddo. Dat liep voor Josia niet goed af. Hij kwam om in de strijd. Deze zaken zijn bekend uit de boeken Koningen en Kronieken. Wat niet bekend is – maar wat wel vermoed kan worden – is dat dit een grote terugslag betekende voor het geloof in de God van Israël. Even had men nieuwe hoop. Even zag men de nieuwe werkelijkheid van Gods belofte van nieuw land en volk. Maar die hoop werd hard de grond in geboord bij de dood van de koning. Was het verstandig van koning Josia om het tegen Necho en het grote Egypte op te nemen? Nee, zeker niet. Koning Necho stuurde ook niet aan op een confrontatie. Feit is dat Josia zijn hand overspeelde. Feit is ook dat Israël en Juda daarna hun relatieve vrijheid verloren en onder de macht van Egypte kwamen. Necho wees zelf de opvolger van koning Josia aan. Voor veel zwakgelovige mensen lag de afgodendienst weer binnen handbereik. Direct na het

koningschap van Josia verviel het volk in oude gewoonten van afgodendienst. Josia's zoon Joachaz werd door het volk in Jeruzalem als opvolger van zijn vader tot koning uitgeroepen. Egypte was het daar niet mee eens. Necho stelde zijn broer aan als koning. 2 Kronieken 36:2-5 *Joahaz was drieëntwintig jaar oud toen hij koning werd, en hij regeerde drie maanden in Jeruzalem. De koning van Egypte zette hem in Jeruzalem af en legde het land een boete op van honderd talent zilver en een talent goud. Verder maakte de koning van Egypte zijn broer Eljakim koning over Juda en Jeruzalem, en veranderde zijn naam in Jojakim. Zijn broer Joahaz echter nam Necho mee en bracht hem in Egypte. Jojakim was vijfentwintig jaar oud toen hij koning werd, en hij regeerde elf jaar in Jeruzalem. Hij deed wat slecht was in de ogen van de HEERE, zijn God. We zijn weer terug bij af.*

Koning Joachaz en Jojakim

'Amen' zeggen op Gods beloftes en dreigementen

Als God met het Verbond naar voren komt, voelt Jeremia zich geroepen daar *AMEN* op te zeggen. Dat is opmerkelijk. Het is opmerkelijk omdat je je afvraagt of dit nodig is. Is het nodig dat de profeet Gods Verbond persoonlijk beaamt? Of dit nodig is! De meeste mensen laten het op dat moment immers afweten. Enkele jaren daarvoor hadden ze daar met zijn allen gestaan. Dat was toen koning Josia nog leefde. Hij had daar gestaan bij de pilaren van de tempel en hij had het Verbondsboek voorgelezen. Toen *het boek Deuteronomium* uit was had de koning gezegd dat hij er van harte mee instemde en zich er aan wilde houden. Op dat moment hadden alle mensen die daar waren zich met de koning en met de HEERE solidair verklaard. Iedereen had *AMEN* gezegd. Maar nu niet meer. Nu hoorde je ze nergens meer over, integendeel. Ze hadden allemaal weer hun godjes te voorschijn gehaald van zolder of uit de kelder. Die hadden ze nog achter de hand. Het land zag grijs van de afgodsbeelden; er was geen straat zonder godsbeelden. Jeremia 11:13 *Immers, het aantal van uw goden is even groot als uw steden geworden, Juda, en u hebt evenveel altaren gemaakt voor die schande als het aantal straten van Jeruzalem, altaren om reukoffers te brengen aan de Baäl.* Het zogenaamde 'geloof' van veel mensen laat zich vrij gemakkelijk tackelen. Er hoeft maar tegenslag of ziekte of misoogst – of teveel van dit of te weinig van dat – te komen of men geeft het op. 'De kerk hoeft niet meer zo.' 'Ja, ik geloof wel dat er *iets* is.' Zo is het geloof er op een dag van voorspoed en zegen, bij een huwelijk of geboorte, maar bij tegenslag of overlijden worden er dermate diepe gaten geslagen, dat men het voor gezien houdt ook al loopt men soms nog wel een tijdje mee. In tegenstelling tot Jeremia. Hij blijft ook na het verdrietige overlijden van koning Josia achter de HEERE staan. *Toen antwoordde ik en zei: Amen, HEERE,* zegt Jeremia. Je moet wel moed hebben om – na alles wat er gebeurd is – nog *AMEN* te zeggen. Dan moet je wel een sterk geloof hebben om – als

iedereen het laat afweten en terugvalt in oude gewoontes en bijgeloof – voor het geloof op te komen. Daar komt nog iets bij. Jeremia zegt niet alleen JA op Gods beloften, maar ook op Zijn dreigementen. Met het woord *vervloekt* neemt de HEERE een voorschot op wat Hij gaat zeggen. Jeremia 11:3 *Zo zegt de HEERE, de God van Israël: Vervloekt is de man die niet luistert naar de woorden van dit verbond.* De profeet staat achter zijn God, ook als God zegt het vonnis over de stad en de bevolking te gaan voltrekken. Het is misschien niet altijd gemakkelijk om AMEN te zeggen op Gods beloften. Bij tegenspoed en ziekte valt dat niet altijd mee. Maar AMEN zeggen op de aankondiging van Gods oordeel en straffen valt veel mensen nog veel zwaarder. We horen niet zoveel meer over de hel en het eeuwige oordeel. Er schijnt alleen nog een hemel te zijn. Het lijkt wel alsof de beloften de bedreigingen van hun plaats gedrongen hebben. Maar niet bij de profeet Jeremia. Hij heeft de moed om achter zijn God te blijven staan; ook als de HEERE komt met het oordeel. Jeremia 11:12 *Toen antwoordde ik en zei: Amen, HEERE.*

Het opgeheven vingertje

Het goede wordt beter; het kwaad verdiept zich.

We hebben al gezegd dat het een zeker risico inhoudt om met een hervorming te komen. Koning Josia kwam ermee. De HEERE en Jeremia roepen er toe op. Maar het is niet zonder gevaar inderdaad. Want als men terugvalt is het vervolg vaak beroerder dan wat er aan voorafging. Er treedt een verharding op. Let maar op. Als men na het koningschap van Josia terugvalt in het dienen van andere goden is er een nieuwe situatie ontstaan. De mensen zeggen nu gezamenlijk 'Nee' tegen de HEERE. Een gezamenlijk 'Nee' tegen een eventuele nieuwe Reformatie. Een gezamenlijk 'Nee' tegen de stem van de profetie. Er is sprake van *een samenzwering*. Dat hebben we nog niet eerder gezien. Ziet u dat? De mensen die eerder individueel aangesproken werden en individueel verantwoordelijk waren, steken nu de koppen bij elkaar. Ze nemen het niet langer. Het moet nou maar eens afgelopen zijn, vinden ze. Ze vormen – zoals een Bijbelvertaling zegt – *een complot*. Met een complot is men verder van huis. Dat laat zich raden. De meerderheid versterkt elkaar nu in het kwaad. De sfeer wordt grimmiger. Het is nu 'wij' tegen God en Zijn profeet.

Is er vandaag ook een soort van complot?

Zie je zoiets bij ons ook of komen die dingen (nog) niet voor in onze samenleving? Ook in onze tijd lijkt sprake van een begin van samenzwering tegen God en de gelovigen. Neem nu bijvoorbeeld de *gezamenlijke actie* om homoseksualiteit aanvaard te krijgen in Afrika en in Rusland. Niet alleen probeert men in eigen land homoseksualiteit en het homohuwelijk algemeen aanvaard te krijgen. Men bestrijdt ook gezamenlijk – Europa samen met Amerika – elke vorm van afwijzing van homoseksualiteit buiten de eigen grenzen. Kijk maar eens naar het aantal afmeldingen van hoogwaardigheidsbekleders bij de Olympische Spelen in Soetsji. De aanleiding werd gevormd door

de nieuwe homowetten in Rusland, die de Olympische spelen organiseerde. Er leek sprake van algehele verontwaardiging. En dat terwijl 20 jaar geleden homoseksualiteit in Amerika nog beschreven werd in de boeken van de psychiatrie. Het nieuwe gezichtspunt – homoseksualiteit zou behoren tot de geaardheid van een mens net zoals heteroseksualiteit – is nog maar enkele decennia oud. Als men kijkt hoe men in ons land maar ook wereldwijd deze levenswijze verdedigt en promoot, gaan de gedachten in de richting van een samenzwering. Het is ook een samenzwering tegen God en de kerk. Want? Want niet alleen noemt de Bijbel de homoseksuele relatie zondig, maar de apostel Paulus ziet homoseksualiteit als symptoom van een samenleving die niet langer wil buigen voor God. Romeinen 1. Homoseksualiteit staat in Romeinen 1 voor een samenleving waarin men elkaar vrijlaat en ‘de mens de maat is geworden van alle dingen.’ God is niet langer relevant bij de vragen naar goed en kwaad. Een samenleving zoals de onze, zult u zeggen. Inderdaad. Maar zult u misschien zeggen; ‘Dit raakt de samenleving maar niet de kerk.’ Dat is misschien waar. Maar het mag duidelijk zijn dat als de kerk en de samenleving erg uit elkaar groeien de kerk onder steeds grotere druk zal komen te staan om de Bijbelse normen en waarden op te geven. De PKN heeft de homoseksuele relatie voor een groot deel reeds aanvaard en de kleine kerken zoals de GKV en de NGK volgen die ontwikkeling. De Katholieke Kerk staat onder grote druk. De vorige paus Benedictus heeft – vanwege zijn openlijk uitkomen voor wat de kerk inhoudelijk verstaat onder een Bijbelse leer en een Bijbelse manier van leven – plaats moeten maken voor deze paus. Reken maar dat er een druk ligt op de huidige paus om te dansen naar de pijpen van de wereld. *U bent geweldig, zegt de wereld, want u bent barmhartig.* Paus Franciscus is inderdaad een diaconale paus. Wat zal de wereld zeggen als de paus niet alleen barmhartig, maar ook rechtvaardig blijkt te zijn, dat wil zeggen gaat benoemen wat goed en kwaad is? Men zet niet alleen regeringsleiders en kerkleiders onder druk – om iets wat niet goed is te legaliseren – maar men stuurt ook aan op een samenleving en een kerk zonder God en gebod.

Een complot tegen God

Mensen denken: We hebben altijd nog God achter de hand. Maar God schiet niet meer te hulp.

Als de HEERE naar Juda en Jeruzalem kijkt ziet hij in elke straat een altaar en een afgodsbeeld. Dat is niet normaal. Het was natuurlijk nooit normaal, maar nu lijken ze het wel afgesproken te hebben. Ze schamen zich niet meer dingen te doen waarvan bekend is dat de HEERE het afwijst. *Ze doen het allemaal, zeggen de mensen als verontschuldiging.* En inderdaad, Israël doet het. Juda doet het. Ze doen het allemaal. Op een hoge uitzondering na. Jeremia 11:9-10 *Daarop zei de HEERE tegen mij: Er is een samenzwering ontdekt onder de mannen van Juda en de inwoners van Jeruzalem. Zij zijn teruggekeerd tot de ongerechtigheden van hun voorvaderen, die geweigerd hebben naar Mijn woorden te luisteren. Wat hen betreft, zij zijn andere goden achternagegaan om die te dienen. Het huis van Israël en het huis van Juda hebben Mijn verbond verbroken, dat Ik met hun vaders gesloten had.* Wat is de achterliggende reden? Hoe komt het dat de mensen van Juda en Israël afgoden maken

en daarvoor neerknielen? Ze zien dat bij andere volken. Als het toevallig goed gaat met zo'n volk dan hebben ze het gevoel dat het werkt en dan willen ze ook zo'n god. Die Baál is de god van de welvaart en van de vruchtbaarheid. Wie wil er nu geen welvaart of vruchtbaarheid. Iedereen wil dat wel. Dus wordt die god gediend. Men maakt een Baálbeeld. Men offert er voor. 'Baat het niet schaadt het niet', denken ze. Ze hebben verschillende hengels in het water. We hebben altijd de HEERE nog. Want dat moeten we wel begrijpen. Men verdeelde de risico's. Men diende de HEERE én de Baál. Mocht de een dan afwezig zijn, dan hadden ze altijd nog de hulp van de ander. De HEERE bedankt daar stichtelijk voor. God doet daar niet aan mee. Als de mensen in nood zijn en tot Hem roepen, gaat Hij ze niet langer helpen. Integendeel. God gaat onheil over Zijn volk brengen. Jeremia 11:11-13 *Daarom, zo zegt de HEERE: Zie, Ik ga over hen onheil brengen waaraan zij niet kunnen ontkomen. Als zij dan tot Mij roepen, zal Ik niet naar hen luisteren. Dan zullen de steden van Juda en de inwoners van Jeruzalem gaan roepen tot de goden aan wie zij reukoffers gebracht hebben, maar die zullen hen zeker niet kunnen verlossen in de tijd van hun onheil. Immers, het aantal van uw goden is even groot als uw steden geworden, Juda, en u hebt evenveel altaren gemaakt voor die schande als het aantal straten van Jeruzalem, altaren om reukoffers te brengen aan de Baäl.* God heeft het helemaal gehad met Zijn volk. Hij gaat hen straffen.

De inwoners van Jeruzalem zullen de goden om hulp roepen voor wie zij nu wierook branden.

Ze zeggen: 'Het komt goed', maar komt het ook goed?

De christelijke boeken die de markt halen, zijn vooral *pastoraal* van toon. *God is goed. God is barmhartig. Hij hoort je gebed. Hij schiet te hulp.* Dat is de toon van de meeste pastorale boekjes. *God is bij je. Hij is om je bewogen.* Is dat dan niet zo? God is zeker om ons bewogen. Zelden komen echter de voorwaarden voorbij waaraan we moeten voldoen willen we ons verzekeren van Gods nabijheid. *De Bijbelse ge- en verboden* om eens iets te noemen. Houden we ons daaraan? *De kerkgang.* En dan hebben we het nog niet eens over *het leven door de Geest*; de gaven en de vruchten van Geest. De trouw in het huwelijk. Liefde voor de arme. Onderlinge hulp. Gesuggereerd wordt dat God altijd naar alle gebeden luistert. Dat klinkt goed. Maar klopt het ook? Tegen Jeremia zegt God iets anders. *Jeremia*, zegt God, *Ik luister niet langer naar de gebeden van Mijn volk.*

God en Zijn profeet treft eenzelfde lot

Er zijn op zijn minst twee zaken die net zo goed gelden voor de HEERE als voor zijn profeet.

1. De HEERE is niet langer van plan om de halfslachtige gelovigen in Jeruzalem en Juda te helpen als ze tot Hem roepen. De HEERE wil ook niet langer dat Jeremia voor die mensen bidt. Het heeft ook geen zin, want God helpt die mensen toch niet. Met andere woorden: Jeremia mag ze ook niet meer

bijstaan.

2. Er is een complot tegen de HEERE. Maar er is ook een complot tegen Zijn profeet. Er is zelfs nog een derde overeenkomst al ligt die iets anders.

3. God vergeleek zijn geliefde volk wel met een vruchtdragende olijfboom. Jeremia 11:16 Maar die boom wil de HEERE nu afbranden tot op de wortels. De mensen die Jeremia zo over het volk horen praten, willen hem ook 'als een boom bij de wortel afhakken.'

De profeet Jeremia

Jeremia moet ook niet meer bidden voor de mensen

De HEERE zegt in vers 14 *En u, bid niet voor dit volk, en hef voor hen geen geroep of gebed aan, want Ik zal niet luisteren op het moment dat zij over hun onheil tot Mij roepen.* Voor Jeremia moet dit zwaar zijn. Het is waar. Hij heeft zich volledig achter de HEERE opgesteld. Er zit geen licht tussen de HEERE en Zijn profeet. Toch was er tot nu toe altijd die bewogenheid om het volk. Jeremia – die de volle hevigheid van Gods toorn over Gods volk zag aankomen – kon niet anders dan het uitschreeuwen voor de mensen. Hij had het er moeilijk mee. Natuurlijk heeft de HEERE gelijk. De mensen zijn ook hardleers. Ze vallen telkens weer terug in hun oude fouten. Maar als puntje bij paaltje komt werd het Jeremia toch te veel. Hij kon het niet aanzien dat zijn volk het oordeel inliep zoals een soldaat in de dolk van zijn tegenstander. Hij moest schreeuwen en waarschuwen en bidden en roepen of het niet anders kon. Nu moest dat afgelopen zijn. Er is blijkbaar een nieuwe fase gegroeid in de verhouding van God met Zijn volk. De mensen liepen niet langer als kippen alle kanten uit, maar vormden als soldaten een groep die als één man tegen God opstond. We horen de reactie van Jeremia niet. Misschien hebben we die reactie al binnen, toen Jeremia *Amen* zei. Want de HEERE heeft gewoon gelijk. De inwoners van Juda en Jeruzalem hebben een dubbele agenda. Ze komen in Gods huis. Met andere woorden: Ze gaan naar de tempel. Ze zoeken daar vergeving voor hun zonden en wekken de indruk dat ze God willen eren. Maar feitelijk doen ze weinig anders dan God diep ergeren. Jeremia 11:15 *Wat heeft Mijn beminde in Mijn huis te doen, terwijl zij de schanddaad met velen doet, en het offervlees van het heiligdom van u zal wijken? Ja, wanneer u kwaad doet, dan springt u op van vreugde.* Het klinkt allemaal heel goed. Die mensen komen met geweldig *beloften*: Ze zullen dit voor de HEERE doen. En ze zullen dat voor hun naasten doen. Maar er komt helemaal niks van terecht. Wat denken die mensen 'dat *het heilige vlees* van de offerdieren hun kan reinigen van alle kwaad wat ze doen?' Hoe krijgen ze het voor elkaar. Ze leiden een dubbel leven. Aan de ene kant is er de schijn van heiligheid en toewijding, aan de andere kant peinzen ze er niet over te doen wat God wil. Ze vertrappen Gods geboden zoals de paarden het gras van de wei. 'Dit kan niet zo doorgaan', moet ook Jeremia hebben overwogen. Aan wie ligt het? Het ligt niet aan Gods liefde. Eens was er een prachtige relatie van God met Zijn volk; een bloeiende relatie. God vergeleek Zijn volk in die tijd met een olijfboom die zwaar was van de vruchten. Maar dat is nu wel anders. God gaat die boom platbranden. Jeremia 11:16,17 *Een bladerrijke olijfboom, met welgevormde vruchten, had de HEERE u als naam gegeven. Maar nu heeft Hij onder het geluid van een groot gedruis een vuur onder*

hem aangestoken, zodat zijn takken gebroken zijn. Want de HEERE van de legermachten, Die u heeft geplant, heeft een kwaad over u uitgesproken – vanwege het kwaad dat het huis van Israël en het huis van Juda met elkaar bedreven hebben, door Mij tot toorn te verwekken door reukoffers te brengen aan de Baäl. Het is helemaal over. Israël heeft God op het hart getrapt. De sympathie van Jeremia ligt bij de HEERE. Hij neemt het niet langer op voor Juda en Jeruzalem.

De HEERE van de hemelse machten die jou geplant heeft, heeft aangekondigd dat je ten onder gaat.

Er is ook een samenzwering tegen Jeremia

Je kunt Jeremia niet verdenken van naïviteit. Als er één realist is, is dat Jeremia. Dat zou je wel denken, maar toch – hoe lang heeft hij niet gedacht dat de dader (het volk Israël) ook zelf weer slachtoffer was. Die volksgenoten van hem – er was veel op aan te merken – maar wisten zij veel. Begrepen ze zelf wel dat ze God uitdaagden en choquerden met hun manier van leven? Misschien de leiders, maar de gewone mensen? Langzamerhand kwam Jeremia er achter hoe het zat. Maar het duurde lang. Te lang. Het was echt nodig dat God hem de ogen opende. God moest hem laten zien dat NB de mensen uit zijn eigen plaats een complot tegen hem bedacht hadden. Jeremia 11:18,19 *De HEERE heeft het mij doen weten en toen wist ik het, toen U mij hun daden hebt doen zien. Ik was als een argeloos lam dat ter slachting wordt geleid, want ik wist niet dat zij tegen mij plannen bedachten, door te zeggen: Laten wij de boom met zijn vrucht te gronde richten, laten wij hem uit het land der levenden afhakken, zodat er aan zijn naam niet meer gedacht wordt.* Uit de laatste opmerking komt scherp naar voren hoe Jeremia's woorden overkwamen. Jeremia had de mensen vergeleken met een boom, een vruchtdragende boom die God tot op de grond zou platbranden. Nou ze zouden hém, Jeremia als een boom omkappen. Dan zou nooit meer iemand van hem horen. Aan de ene kant kun je aanvoelen dat dit soort profetieën hard aankomen bij de mensen. Dan is het van twee dingen één: Of die mensen trekken zich er wat van aan. Of ze keren zich tegen de spreker. 'Wat denkt die Jeremia wel niet. Denkt hij dat hij dat allemaal kan zeggen. Ze zullen hem eens een kopje kleiner maken.' Ze zijn echt van plan hem te vermoorden.

Als een lam dat naar de slachtbank wordt geleid

Het Lam van God dat de zonden van de wereld wegneemt.

De Heere Jezus wordt ook ergens vergeleken met *een Lam van God* dat de zonden van de wereld wegneemt. Dat wijst aan de ene kant op het offerdier. Aan de andere kant ook op de onschuld van

Gods Zoon. Johannes 1:10,11 *Hij was in de wereld en de wereld is door Hem ontstaan en de wereld heeft Hem niet gekend. Hij kwam tot het Zijne, maar de Zijnen hebben Hem niet aangenomen.* Jezus was uit liefde voor de mensen – in het bijzonder voor Gods volk – op aarde gekomen. Nooit gedacht dat ze Hem zouden overleveren en doden. Dat vraagt ook een omslag van bijna 360 graden. Van liefde voor het volk tot argwaan en boosheid. Maar de liefde van God won het van de toorn. Gods Zoon, de Heere Jezus gaf Zijn leven voor Zijn volk om hen te redden van de komende toorn. Zeker de Heere Jezus heeft Zich afgevraagd of het niet anders kon. Sterker, Hij heeft dat ook aan God gevraagd. Maar toen duidelijk werd dat er geen andere weg was – dan die van het lijden en sterven voor de mensen – is Jezus die weg gegaan. In vertrouwen op God dat Hij Zijn offer zou gebruiken tot verzoening van de zonden van de mensen en dat die tot inkeer zouden kunnen komen. Ook die mensen die het tijdens Zijn leven op hem voorzien hadden.

Jezus gaf Zijn leven voor alle mensen op aarde. Voor vriend en vijand.

Een profeet is niet geliefd in zijn vaderstad

Waarom wilden de mensen in Anatoth Jeremia doden? Het antwoord is vermoedelijk hetzelfde als wat Jezus ervoer. *Een profeet is niet geliefd in zijn vaderstad.* Jezus zou dit later ondervinden in Nazareth. Van Hem is deze uitspraak. Dat is ook zo. Anatoth was de plaats waar Jeremia geboren was. Mogelijk is er nog een andere reden. Het is een vermoeden. In de tijd van Salomo en David was er een priester die ook uit Anatoth kwam. Het was Abjathar. Hij werd de belangrijkste priester in dienst van God en koning David. Grote en belangrijke zaken hebben die beiden – David en Abjathar – meegemaakt. Abjathar behoorde tot de intimi van David ook omdat hij er vanaf het begin bij geweest was. Hij was de priester die David en zijn mannen – toen ze op de vlucht waren voor koning Saul – voorzien had van het brood dat op *de tafel van de toonbroden* lag. Maar later raakten Davids huis en Abjathar gebrouilleerd. Wat was het geval? Het gebeurde bij de opvolging van David als koning. De aangewezen opvolger van David was Adonia. Maar David had aan Bathseba beloofd dat de zoon die hij bij haar verwekt had zijn opvolger zou worden. Salomo dus. Niet iedereen was gecharmeerd van Salomo. Ook de priester Abjathar niet. Hij wedde op het verkeerde paard. Hij werd vervolgens door Salomo ontslagen en naar huis gestuurd, naar Anatoth waar hij vanaf dat moment moest blijven. Wat heeft dat met Jeremia te maken? Het zag er naar uit dat er weer zoiets ging gebeuren. Jeremia uit de priesterlijke familie uit Anatoth lag dwars in Jeruzalem bij de koning uit het huis van David. Hij bracht Anatoth in opspraak. Ieder sprak er schande van. Waar kwam die profeet eigenlijk vandaan? Uit Anatoth. Misschien is er een tijd geweest dat de mensen van Anatoth positief tegenover Jeremia stonden, maar dat was nu wel anders. Zij wilden ook van hem af. En definitief, zeg maar. Ja het was goed mis.

Als er iemand een vijand kan worden, dan is het wel je vriend.

God is er ook nog.

God stak daar dus een stokje voor. Het was wellicht reeds voldoende om Jeremia op de hoogte te brengen van het complot. Een ontdekt complot houdt op complot te zijn. Vanaf het moment dat Jeremia weet dat ze het op zijn leven gemunt hebben, heeft hij het ook helemaal met hen gehad. Elk greintje zachtmoedigheid is nu van Jeremia geweken. Hij roept God aan als Rechter om met een eerlijk oordeel te komen over de inwoners van zijn geboorteplaats. Jeremia 11:20 *Maar, HEERE van de legermachten, rechtvaardige Rechter, U Die de nieren en het hart beproeft, laat mij Uw wraak aan hen zien, want aan U heb ik mijn rechtszaak bekendgemaakt.* God luistert naar de profeet Jeremia. De mensen die Jeremia de mond willen snoeren hebben hun langste tijd gehad. Er zal niemand van hen overblijven. Want ze willen Zijn profeet het zwijgen opleggen. Wie aan Jeremia komt, komt aan de HEERE. Jeremia 11:21-23 *Daarom, zo zegt de HEERE over de mannen van Anathoth die u naar het leven staan en zeggen: Profeteer niet in de Naam van de HEERE, opdat u niet door onze hand sterft. Daarom, zo zegt de HEERE van de legermachten: Zie, Ik ga hen straffen: de jongemannen zullen sterven door het zwaard en hun zonen en hun dochters zullen sterven van de honger. Er zal geen overblijfsel van hen zijn, want Ik zal onheil brengen over de mannen van Anathoth in het jaar van de vergelding aan hen.* Het is misschien wel nuttig om te horen – dat er eerder een akkefietje was tussen de priesterlijke familie in Anathoth en het koningshuis van David – maar het meest voor de hand liggend is dat de inwoners van Anathoth zich bijzonder ergeren aan het harde oordeel dat ook hen aangaat. Het feit, dat ze met een zelfde beeld *van het omhakken van een boom* terugslaan geeft aan dat dit hen het diepst griefde. Het enige wat ze willen is dat Jeremia zijn mond houdt. Jeremia 11:21 *Profeteer niet in de Naam van de HEERE, opdat u niet door onze hand sterft.* Het is wel schokkend dat de profeet hetzelfde lot treft als de HEERE. Zonder het zelf te willen, wordt Jeremia gedwongen tot een keus voor God of voor de mensen. Hij kiest de kant van God. En God doet wat Hij beloofd heeft. God sleept Zijn profeet overal doorheen. Wie trouw blijft aan God, kan op Gods trouw rekenen.

Ik tref die mannen uit Anathoth met onheil zodra de tijd ervoor gekomen is.

